

ANDMEKAITSE POLE RAKETITEADUS!

Nõuandeid haridusasutustele

Andmekaitse Inspektsioon (AKI) on teinud oma veebilehel kättesaadavaks testi [„Andmekaitse ja raketiteadus?“](#) Tegemist on nii õpilastele kui õpetajatele suunatud mõõduka mõtletegevuse harjutusega ning kõik kes seda proovivad, jõuavad kindlasti lähemale oskusele ise õigeid vastuseid leida.

Pole andmekaitse kaugelki mingi raketiteadus, kuid distantsõppest tulenev haridusasutuste tänane päev annab ilmselt teisigi võimalusi mõtletegevuse harjutamiseks ning seetõttu kulub kooliperel kindlasti ära abi, et leida vastuseid enamlevinud küsimustele andmete töötlemisel.

COVID

Milliseid andmeid COVID-positiivsete kohta võib kool jagada?

Koolil on kohustus edastada vajalikud andmed Terviseametile ja järgida juhtumipõhiselt ameti nõudeid. Aga positiivse proovi saanud lapse, lapsevanema või kooli töötaja andmete (sh ükskõik mis terviseandmete) jagamiseks teistele puudub õiguslik alus. Kui kohusetundlik töötaja on oma tööandjat teavitanud viirusesse nakatumisest, muust terviseprobleemist või rasedusest, ei tähenda see seda, et sellest võib ilma eelneva kokkuleppeta teavitada tervet kollektiivi.

Milliseid andmeid võib kool töötajate vaksineerimisel töödelda?

Kui tööandjad vahendavad vaksineerimisnimekirjade koostamist, siis on oluline märkida, et nad ei või mingil juhul koguda andmeid, kes ei soovi vaksineerimist, sh nõuda neilt põhjuste esitamist. Vaksineerimise üle otsustamine on iga inimese vaba valik. Seega saab koguda vaid nende andmeid, kes soovivad vaksineerimist ja kui nimekirjad on edastatud, siis tuleb need kustutada.

Kuidas peaks kool kontrollima maskikandmist?

Maskikandmise kontrolli osas ei ole õigust nõuda põhjuste osas diagnoose, vaid oluline on inimese enda või arsti kinnitus, et maski kandmine ei ole tervislikel põhjustel võimalik.

VIRTUAALKESKKOND JA DISTANTSÕPE

Mida teha kui vanem ei ole nõus mõne virtuaalkeskonna või äpi kasutamisega?

Kõik virtuaalsed õppetöö abistamise keskkonnad eeldavad vanema nõusolekut ning oleme seda selgitanud kõigile koolidele ka oma [ringkirjas](#).

Iga kool ise valib, milliste keskkondade kasutamist ta õpilastele tundide läbiviimiseks pakub. Ainus selge reegel on keskkonna enda vanusepiirang. Muus osas võiksid koolid eelistada keskkondi, kus isikuandmete töötlemist ei toimu või mis koguvad andmeid minimaalselt. AKI ei saa anda järelevalveasutusena hinnanguid ja soovitusi konkreetsete keskkondade kohta. Küll aga soovitab nende turvalisuse osas ise uurida avalikke otsingutulemusi, vaadata teiste kasutajate eelnevaid hinnanguid ning vajadusel saab nõu küsida ka Haridus-ja Noorteametilt. Oluline on suhtlus vanematega, et pakkuda alternatiivi neile, kes ei soovi või ei saa neid kasutada.

Kas lapsevanem võib nõuda distantsõppetunnis osalemist?

Distantsõppes võiks kõik muud reeglid olla võimalikult samalaadsed kontaktõppes toimuvaga. Kui kooli loal võib teatud juhtudel lapsevanemaid tundi jälgima lubada, siis samadel tingimustel võiks see olla lubatud ka distantsõppe korral.

Kas kool saab nõuda distantsõppetunnist veebikaamera sisse lülitamist?

Õpetajal on põhjendatud vajadus õpilasi kaamera vahendusel jälgida, et saaks kontrollida õpilase kohalolekut ning sarnaselt kontaktõppe tunnil jälgida kogu tunni vältel õpilaste käitumist ning tunnis osalemist. Küll aga juhul, kui on mõjuv põhjus, miks ei saa pilti jagada (nt andmemahu või internetiühenduse probleemid), siis ei saa see olla põhjuseks lapse puudujaks märkimisel, vaid tuleb leida muu võimalus õpilase kontrollimiseks (nt aktiivne vestlus õpilasega).

Kas virtuaalsesse tundi võib siseneda ette teavitamata tunni läbiviimise kontrollimise eesmärgil?

Isikuandmete kaitse üldmäärus võimaldab töötajaid kontrollida nende ülesannete täitmisel, kui see on eelnevalt reguleeritud ning töötajaid sellest teavitatud. Nt õppealajuhataja on õigus kontrollida õpetaja tööd.

Kas veebitundi võib salvestada järele vaatamiseks?

Reaalajas veebitunni läbiviimine on avalike ülesannete täitmine ja ei vaja eelnevaid nõusolekuid. Kui aga tundi soovitakse salvestada, siis peaks olema selleks kas kõigi nõusolekud või peab selle korraldama nii, et salvestatakse vaid need isikud, kes on

andnud selleks nõusoleku. Ka kontaktõppe tundi ei ole võimalik kellelgi hiljem nõudele vaadata. Küll aga võib salvestada loengu vormis tunde, kus õpilased ei osale.

Kas õpetaja võib teha lastest videoid?

Kui video tegemine on õppetöö osa, siis ei ole vaja lastevanemate nõusolekut video tegemiseks ja selle klassisiseseks kasutamiseks. Kui aga videot soovitakse edastada või avalikustada, peaks olema eelnev nõusolek. Oluline on välja tuua, et klassisiseseks kasutamiseks tehtud videot on enda lapse kohta vanemal õigus näha. Samas peab arvestama sellega, et teiste videole jäänud laste vanematelt peaks ikkagi olema saadud kas nõusolek.

Soovitatav on vanematega ühiselt kokku leppida, millised reeglid kehtivad klassis salvestamisel (nii videos kui pildis) ja nende jagamisel. Kui kõik on nõus, siis saab kool salvestise kõigile mälestuseks edastada. Edasi vastutavad juba vanemad ise video kasutamise eest. Küll aga sellist kõigile edastamise kohustust koolil ei ole, sh kui õppetöö eesmärk on täidetud, peaks ka video kustutama.

Kohapealne tutvumine või vaatamine allalaadimise võimaluseta on üldjuhul isikuid alati vähemkahjustavam kui failide edastamine.

ISIKUANDMETE JAGAMINE

Kas Facebooki privaatses grupis võib päeviku väljavõtteid piltidena jagada, et õpilased saavad infot hinnete parandamiseks?

Facebook ei ole kooli ametlik infokanal. Samuti on päeviku pildi levitamine vastuolus andmekaitse minimaalsuse põhimõttega. Ühe õpilase negatiivseid õppetulemusi ei ole põhjendatud avaldada teistele. Seda enam, et on oht päevikupildi levimiseks.

Kas fotodele, millel on õpilaste tehtud käsitööesemed, võib lisada töö autori nimed?

Väljapool klassi on soovitatav järgida minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõtteid ning kasutada ainult õpilase eesnime ja klassi nimetust. Kui õpilane ja tema vanem on aga ise jagamisega nõus, võib seda muretult teha.

Kas koolilõpetajate nimekirjade avaldamine on lubatud?

Enamasti häirib inimesi nende nime alusel tulemuste leitavus, mis võimaldab igal ühel neid profileerida, mitte see, kui info on otse kooli lehelt otsides leitav.

Kool ise otsustab, kas, kuidas ja kus avaldada koolilõpetajate nimekirjad. Igal juhul on soovitatav võrgulehel avalikustades kasutada lehe peitmist avalikele otsingumootoritele.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus annab õiguse teha spetsiaalse sellesisulise eeskirja ja kui hoolekogu ning õpilasesindus on sellega nõus ning asjaosalised teavitatud, saabki sellest lähtuda. See aga ei võta ära inimeselt hilisemat õigust enda andmete avalikustamise lõpetamist.

VALVEKAAMERA

Millistes ruumides koolis ei või kasutada valvekaameraid?

Selgelt keelatud on kaamerate kasutamine võimlemise riietusruumides, klassiruumides ja tualettruumides.

Mujal peab ilmema reaalne vajadus ja põhjendus kaamerate kasutamiseks.

Samuti peab kool suutma põhjendada (dokumenteeritult), mis meetmed on eelnevalt turvalisuse tagamiseks kasutusele võetud ning sätestama kõik kaameraid puudutava oma kodukorras.

Enamasti on põhjendatud kasutada kaameraid eelkõige sissepääsusüsteemide juures, kus inimesed ei viibi pikalt, vaid ainult mööduvad ning mis seetõttu on nende õigusi vähemkahjustavam.

Heliga salvestamine suurendab privaatsuse riske ning sellega koos kasvab ühtlasi kooli vastutus inimese ees tema isikuandmete töötlemisel (mida hääl on). Lisaks on kaheldav, kas helifunktsiooni kasutamine aitab üldse eesmärki täita. Selle kasutamine ei ole põhjendatud.

Kokkuvõttes on oluline, et kool oskab kaamera kasutamisel välja tuua, millist probleemi ta lahendab ja millised on riskid privaatsusele ning kuidas saab riske minimaliseerida.

Juhtumi ilmnemisel võib salvestist vaadata vaid selleks määratud isik, kes võib vajadusel salvestist edastada pädevale korrakaitseorganile.

Kas iga valvekaamera juures peab olema teavitussilt?

Teavitussilt peab olema enne videovalve ala algust. Teavitussildil peavad olema täidetud neli välja. Videovalve sildi saab luua IT-põhise videovalve sildi genereerijaga, mille leiab videovalvesilt.aki.ee.

Kas kool võib kasutada valvekaamera salvestist töötajate tööülesannete kontrollimiseks?

Valvekaamerat ei saa üldjuhul kasutada ühegi töötaja töökohustuste kontrollimise eesmärgil, kuna selleks peab tööandja leidma alati töötajat vähemkahjustavamaid viise (nt tunnistajad, kohapealne vaatlus jms). Valvekaamerate kasutamise eesmärk saab üldjuhul olla isikute ja vara kaitse ning õigusrikkumiste tuvastamine.

Kui eesmärk on isikute ja vara kaitse ning õigusrikkumiste tuvastamine, ei saa ju ka kurssi muuta ja kasutada seda töökohustuste kontrollimiseks.

Millisel juhul on põhjendatud valvekaamerate salvestiste järele vaatamine lastevanemate taotluse alusel?

Lapsevanemal on õigus salvestist näha, kui ta soovib tutvuda vaid enda lapse andmete töötlemisega (isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 15 alusel). See eeldab, et kool peab olema suuteline muutma kõik kõrvalised inimesed tuvastamatuks või küsima neilt eelneva nõusoleku salvestise näitamiseks. Kuna koolil ei ole õigust niisama kõiki salvestisi läbi vaadata, on põhjendatud lapsevanemalt küsida konkreetset ajavahemikku ja lapse kirjeldust.

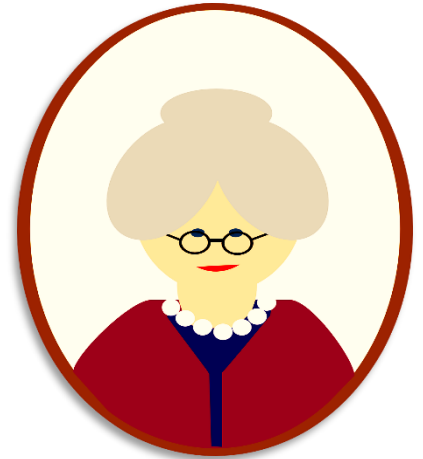
Mida vähem kool salvestisi alles hoiab, seda enam ta arvestab minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõtetega andmetöötles. Seega, mida lühem säilitusaeg, seda vähem ka vastutust andmete töötlemisel.

ÜLDINE

Kuidas võib õpilaste andmeid koolisiselt töödelda?

Asutuse sisese andmete töötlemise reeglid ja ligipääsud andmetele peab kehtestama iga andmetöötaja ehk kool ise. Andmetele ligipääsude andmisel tuleb lähtuda vajadusest, et ei tekiks niisama uudishimust kellegi kohta andmete jagamist neile, kellele info ei ole realselt vajalik.

Ei ole välistatud, et nt direktoril või õppealajuhatajal peavad olema mingid suuremad juurdepääsuõigused, aga see ei anna mingit õigust õpilaste, vanemate ja õpetajate kirjavahetuste lugemiseks. Samuti ei või nt psühholoog jagada lapsega kohtumise sisulisi kokkuvõtteid koolidirektoriga. Samas, kui kirja saanud õpetajal on tööalaselt vajalik kirjale vastamiseks kaasata kolleege, siis ei teki kohustust sellest eelnevalt vanemat teavitada, kuna andmete töötlemine on asutuse sisene.

Mida kool peaks tegema, kui üks vanem on nõus ja teine ei ole?

Sel juhul soovitame lähtuda, et järelikult ei ole nõusolek antud ning paluda esitada lõplik ühine nõusolek.

Kadri Levand

Andmekaitse Inspektsiooni jurist

www.aki.ee